

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота
з польської філології

на тему:

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
ПОЛЬСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Студентки групи Пол17-22
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми: Польська мова і література,
друга іноземна мова, переклад
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.033
Слов'янські мови та літератури
(переклад включно), перша – польська
Майстренко Олександри Русланівни

Науковий керівник: к. філол. н., доц.
Сидяченко Наталія Георгіївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінки ЄКТС _____

КИЇВ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМА МОВИ	6
1.1. Визначення фразеологізму	6
1.2. Класифікація фразеологізмів	7
Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ПОЛЬСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОВ	14
2.1. Джерела фразеології сучасної польської мови	14
2.2 Аналіз антропологічних фразеологізмів у польській і українській мовах ...	18
Висновки до розділу 2	23
ВИСНОВКИ	26
АНОТАСІЯ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ВСТУП

Польська та українська мови належать до слов'янської мовної групи, проте існують відмінності у вимові, граматиці та лексиці, що відображають історичне тло кожної країни та її взаємодію з іншими культурами. Наприклад, відмінності у вимові можуть бути наслідком відмінностей у розвитку системи вимови. Польська мова відрізняється від української завдяки ширшому діапазону приголосних і складнішим правилам наголосу. Граматичні відмінності також проявляються у відмінюванні слів, використанні різних часів і форм дії, а також у структурі речень.

Також важливо враховувати, що польська та українська мови мають різні стилістичні особливості та умовності використання мови. Наприклад, у польській мові поширені формальні вирази та використання відповідних почесних титулів, у той час як українська мова має свій власний синтаксис і вирази, що відображають особливості вашої країни та спілкування. Таке розмаїття та взаємодія польської та української мов створюють унікальне мовне середовище, в якому збагачується культурний діалог між народами, а кожна мова відіграє важливу роль у передаванні національної спадщини та самобутності.

Польські та українські фразеологічні вирази є невід'ємною частиною повсякденного життя і використовуються в розмовній мові, літературі та засобах масової інформації. Ці вирази є елементами національної культури та відображають особливості ідей і відносин у суспільстві. Вони використовуються для вираження різних почуттів, ситуацій і ставлення до тих чи інших явищ. Вивчаючи фразеологізми, які широко використовувалися в повсякденному житті, можна глибше зрозуміти культурні та духовні особливості кожної країни через призму мовних виразів.

Актуальність теми полягає в тому, що фразеологічний склад мови настільки багатий і багатоаспектний, що попри значну кількість досліджень на цю тему, є ще широке поле для нових і нових розвідок.

Метою курсової роботи є поглиблення загальних знань із фразеології як розділу мовознавства, а також здійснення порівняльного аналізу польських і українських антропоцентричних фразеологізмів.

Завдання курсової роботи полягають у тому, щоб:

1. Опрацювати теоретичну літературу про класифікацію та джерела польської фразеології
2. Зібрати з фразеологічних словників польської мови фразеологізми з членами – частинами тіла.
3. Порівняти їх значення і структуру з українськими еквівалентами або ж засвідчити брак таких еквівалентів

Об'єктом дослідження є фразеологія польської мови, предметом дослідження антропоцентричні фразеологізми польської і української мов.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використовувалися такі методи:

1. Структурно-семантичний, етимологічний методи – для визначення семантики фразеологізмів.
2. Порівняльний метод – для зіставлення польських і українських фразеологізмів.

Наукова новизна: Наукова новизна дослідження полягає в порівняльному аналізі антропологічних висловів у польській та українській мовах з урахуванням культурно-історичного контексту. Це дає змогу виявити спільні та відмінні риси у розпізнаванні та вираженні антропологічних концептів у двох культурно споріднених, але лінгвістично різних мовах. Результати дослідження розкривають унікальні аспекти української та польської культурної спадщини та ментальності крізь призму мовного вираження.

Теоретичне й практичне значення курсової роботи. Робота поглиблює теоретичні знання про антропоцентричну фразеологію має практичне значення: її матеріали можуть бути використані у курсах лексикології польської мови, теорії і практики перекладу та на практичному курсі польської мови.

Структура курсової роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотації, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 27 сторінок (включаючи список з 15 використаних джерел на 27 сторінці).

РОЗДІЛ 1

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМА МОВИ

1.1. Визначення фразеологізму

У наші часи мова є не лише засобом спілкування, але й відображення культури та історії нації. У сучасній польській мові, як і будь-якій іншій є цінність, яка багата на фразеологізми, через що додається колорит та виразність. У більшості вони використовуються в різних сферах життя, їх можна зустріти як у літературі, так і в усному мовленні або в засобах масової інформації. У сучасному для нас світі, вивчення фразеологізмів у сучасній польській мові показує нам цінний пласт для мовного фольклору, завдяки ньому ми можемо краще зрозуміти історичні, культурні та соціальні аспекти польського суспільства. Фразеологія у сучасній польській мові грає велике значення зі сторони лінгвістики. Для кращого розуміння фразеологічного складу допомагають особливості нашого мислення та способу сприйняти дійсність польським народом. Також аналіз фразеологізмів може виявити зв'язок мовних виразів і культурних контекстів, відображаючи для нас історичні, релігійні та соціальні аспекти життя польського суспільства.

До словникового складу мови входять одиниці двох різних типів: лексем і фразеологізмів. *Фразеологізми* – це суспільно закріплені, усталені неподільні сполучення слів, що відхиляються від загальноприйнятих з якогось погляду: у їх склад входять слова або форми слів, що не входять у вільні словосполучення; значення фразеологізму не впливає зі значень компонентів; бувають порушені правила сполучуваності слів. Вони відтворюються у вигляді усталеної конструкції, як окреме слово, тому фразеологізми слід запам'ятовувати в цілому. Зі сторони українських словників *фразеологізми* – це стійке словосполучення, що володіє властивістю фразеологізму, тобто його не можна розділити на окремі складні слова без втрати або зміни значення. Вони виникають в результаті історичного розвитку мови, мають стійке значення і можуть відрізнитися від значення окремих

компонентів. Експресивні одиниці відрізняються від вільних фраз тим, що виступають як цілі одиниці мови « Фразеологія українською мови» (Скрипник, 1973). Фразеологізми у мові виконують цілу низку функцій, які є важливими елементами комунікації та мовного вираження. *Функціями фразеологізмів* можуть бути експресивна, комунікативна, кольорова, структурна, когнітивна та ідентифікаційна. Тобто, функціями фразеологізмів є фразеологічні сполуки, які виконують ці функції: 1) Експресивна функція виражає почуття і емоції; 2) Комунікативна функція передає зручну та ефективну форму вираження думок; 3) Кольорова функція передає збагачує мовлення образними засобами, надаючи виразності; 4) Структурна функція впливає на структуру мовлення, за допомогою якого мовлення стає більш зручним; 5) Когнітивна функція впливає на мислення, а також сприяють на асоціативне мислення. Вони поповнюють словникову систему мови, примножують запас синонімічних лексичних засобів (Krawczyk – Turpa, 1987). Фразеологічні сполуки, що існують на даний момент у мові, перераховуються і можуть бути описані, як і слова, у формі словника, а не як регулярні словосполучення за допомогою граматичних правил і парадигм. Слова не охоплюють весь семантичний простір, у ньому багато прогалін. Деякі з них наповнені постійними зв'язками слів. У польській мові, наприклад, немає однослівних описів жінки та чоловіка ні молодого, ні старого. Це, однак, не означає, що в польському лексичному ресурсі взагалі немає таких термінів. Тому фразеологізми доповнюють набір номінативні одиниці мови значно більшою мірою, ніж прийнято вважати, є не просто додатком або надлишком, без якого легко обійтися.

1.2. Класифікація фразеологізмів

Відповідно до синтаксичних функцій, які вони виконують, фразеологізми поділяють на *фрази, дієслівні іменникові, означальні звороти* та та усталені словосполучення у функції *службових частин мови, або службові*.

Фразами називають фразеологічні словосполучення, які вживаються у функції речення: «*wyszło szydło z worka*» ‘стали явними попередньо приховувані наміри дії’; «*klamka zapadła*» ‘прийнято остаточне рішення’; «*i po krzyku*» ‘щось закінчилося – швидко й не так страшно’; «*konia z rzędem temu*» ‘нагорода тому, хто щось зробить, скаже, але сумнівно, що такий знайдеться’.

Фрази граматично завершені, але входять у склад довшого тексту, бувають реплікою діалогу. Часом предикати, які до них входять можуть відмінюватись, а інколи мають законсервовану форму – «*koń ba się uśmieł*» ‘вживається для позначення чогось надзвичайно смішного або абсурдного’.

Дієслівні звороти – виконують функцію дієслова. Вони відіграють важливу роль у передачі дії або процесу, вираженого у формульному виразі. Дієслівні словосполучення у формульних виразах, що зазвичай складаються з дієслова та інших мовних елементів, таких як прийменники, сполучники та іменники, допомагають виразити певну дію або стан і є ефективним способом передачі певної ідеї або ситуації в мовленні. Щоб побудувати із них речення, слід додати номінальний член. «*Ktoś zbija bąki*» ‘хтось байдикує’; «*ktoś siedzi na walizkach*» ‘хтось сподівається перемін’. Звороти, що називають дії з якимись предметами, відношення, акти комунікації, можуть вимагати більше, ніж одного доповнення: «*coś idzie w parze z czymś*» ‘підкреслення тісного зв’язку між двома речами або явищами, які часто відбуваються разом’, «*ktoś wkłada komuś coś łopatą do głowy*» ‘вказує на те, що хтось намагається сильно вплинути на когось або на щось, що це може призвести до негативних наслідків або проблем’. Можуть вимагати доповнень у непрямому відмінку: «*krew kogoś zalewa*» ‘сильні емоції, зазвичай страх або злість, які накривають людину, заливаючи її або роблять її враженням неприємності’, «*kamień spadł komuś z serca*» ‘відчуття полегшення або відчуття важкості, яке відбулось після того, як особа пережила стресову ситуацію або здійснила важке рішення’. У деяких зворотах дієслова опущено: «*ktoś w krzyk, ktoś w nogi*» ‘різні

реакції людей, на одну й ту саму ситуацію'. У більшості зворотів предикати можуть відмінюватись. (Lewicki, 2003)

Іменникові звороти – фразеологізми пристосовані до функції іменника. Вони відіграють важливу роль у формуванні змісту та структури висловлювання. До них належать іменники з різними функціями, такими як суб'єкт, об'єкт, частина чогось або ознака, які допомагають створити певний образ або виразити певне значення у висловлюванні та є корисними для вираження ідей і понять у мовленні. Вони мають вигляд іменникових або займенникові поширених і непоширених словосполучень: «*biały kruk, kocie łby*» ‘щось надзвичайно рідкісне або виняткове’, «*pies ogrodnika*» ‘хтось заважає чи перешкоджає виконанню якоїсь дії, але сам здійснити її не може’, «*kropła w morzu*» ‘коли щось дуже мале або незначне в порівнянні з загальною кількістю чогось’, «*nic dobrego*» ‘вираження песимізму або обурення щодо ситуації’. Такі фразеологізми відмінюються за відмінками. Якщо вони усталені тільки в одній відмінковій формі – це означальні ф.о: «*starej daty*» ‘щось застаріле або застосоване до минулої епохи’, «*pełnej krwi*» ‘людина, яка має сильне здоров'я, енергію та жвавість’, «*ładne kwiatki*» ‘ввічливі або приємні слова, які можуть бути сказані комусь’. (Lewicki, 2003)

Означальні звороти – це такі, які є означеннями іменників, дієслів, прикметників і прислівників. Вони відіграють важливу роль у наданні висловлюванню певного значення. Вони допомагають визначити або розмежувати семантичне поле висловлювання і зробити його більш конкретним або спеціалізованим. Це, наприклад: «*jaki taki*» ‘щось невизначене або неякісне’, «*pierwszy lepszy*» ‘хто або що підходить для певної ситуації, навіть якщо не найкращий вибір’, «*ślepy i głuchy na coś*» ‘хтось не реагує на певну ситуацію або інформацію»; «*krótko i węzłowato*» ‘щось сказано чи викладено дуже лаконічно та зрозуміло’, «*chcąc nie chcąc*» ‘людина змушена робити щось, хоча вона може не хотіти цього»; «*cicho, jak makiem zasiał*» ‘дуже тиха або спокійна обстановка’, «*brzydki, jak grzech śmiertelny*» ‘щось дуже неприємне або огидне’, «*goły, jak święty*

tureski» ‘хтось зовсім голий або майже голий’. «Słownik frazeologiczny języka polskiego», (Skorupka, 1967–1968)

Усталені словосполучення у функції *службових* частин мови. Такі фразеологізми виконують у реченнях допоміжні функції. Їх значення і вживання визначаються не лише прямими значеннями окремих слів, але й їх поєднаннями та контекстуальними особливостями. Усталені словосполучення можуть будувати речення, що складаються з частин мови (наприклад, прийменників, сполучників, часток). Ці словесні одиниці часто використовуються для посилення, модифікації або уточнення змісту речення, наприклад: *прийменники*: w związku z czymś, w ramach czegoś, w oparciu na coś. *Сполучників*: zarówno... jak i, bądź... bądź. *Часток*: że też, też mi coś. Такі службові ф о є слабо дослідженим типом. («Słownik frazeologiczny języka polskiego», Skorupka, 1967)

Є також дещо інша класифікація фразеологізмів Станіслава Скорупки, яку тут не розглядатимемо. Дуже нерегулярним типом фразеологізмів є так звані *ідіоми*. Вони характеризуються тим, що усталене значення є зовсім інше, ніж випливає зі значень їх членів. Подеколи до їх складу входять слова, які у вільно творених словосполученнях не вживаються: «*ktoś idzie z kimś na udry*» ‘хтось постійно з кимось свариться’; «*ktoś zbija kogoś z pantałyku*» ‘хтось збиває когось з пантелику’ «*nie bez kozery*» ‘маючи суттєвий привід’. У деяких фразеологізмах містяться застарілі слова, що вийшли вже з ужитку. Наприклад, «*zadawać kłam*» ‘дія неправдивого повідомлення чи вигадкування брехні’.

Функціонують ще усталені словосполучення, значення яких міститься в семантиці стрижневого слова. Їх називають фраземами: *złodziej kieszonkowy* ‘зłodий, який використовує власні руки для крадіжки предметів з кишень або сумок’, *czarna rozpacz* ‘стан глибокої та безнадійної сумності чи відчаю’, *gniew ogarnia* ‘гнів або обурення поступово виростають до точки, які стають контролювати особу’, *kara dosięga* ‘покарання приходить або досягає тих, хто вчинив щось погане або порушив правила’, *ktoś prowadzi gotację* ‘хтось приготує щось, зазвичай страву чи страви’.

Серед фразем особливу групу становлять фразеологічні порівняння, у них стрижневим словом є порівнюване слово: *silny jak koń* ‘дуже сильна або витривала людина’, *leje jak z cebra* ‘дуже сильний або інтенсивний дощ’, *chłop jak dąb* ‘сильна або міцна людина’, *dom jak z bajki* ‘дуже красивий або чудовий будинок, який нагадує будинок з казок’. («Słownik frazeologiczny języka polskiego», Skorupka, 1967–1968)

Відношення між фразеологічним і дослівним значеннями називається семантичною мотивацією фразеологізму. Семантична мотивація фразеологізмів може бути важливим чинником їхнього розуміння та використання в мові. Цей підхід може виявити семантичний зв'язок між складовими частинами виразу та його значенням у контексті. Замість того, щоб розглядати фразеологізми як прості мовні одиниці, семантична мотивація дозволяє зрозуміти, чому ці фрази означають те, що вони означають, і чому вони використовуються в таких ситуаціях. Це відношення може мати метафоричний або метонімічний характер. Наприклад, «*ktoś wyważa otwarte drzwi*» ‘хтось даремно відкриває очевидне’ – метафора; «*ktoś otwiera usta*» ‘хтось починає говорити’ – метонімія. Словосполучення, базовані на метафорі й метонімії становлять значну частину фразеологічного запасу мови. Фразеологізми, що використовують метафори, часто висловлюють абстрактні ідеї, пов'язані з образами або природними явищами. Наприклад «*zamknąć się w sobie*» ‘замкнутись в собі; стати мовчазним’ відноситься до людей, які сприймають образи як контейнери й уникають спілкування з іншими. Метонімія – це використання слова або фрази для позначення не самого предмета чи явища, а чогось спорідненого або пов'язаного з ним. Наприклад, у вислові «*wysoki urzędnik*» ‘високий посадовець’ слово «*wysoki*» використовується як метонімія для позначення важливої або авторитетної посади. (Lewicki, 2003)

Такі словосполучення, як «*maszyna do pisania*» ‘письмове приладдя’, «*kwaś siarkowy*» ‘сірчана кислота’ та «*władza państwowa*» ‘державна влада’ знаходяться на

межі між фразеологізмами та вільними синтаксичними групами і мають свої власні характеристики.

Фразеологічні сполучення мають стійку структуру і значення, яке не можна вивести із суми значень їхніх компонентів. Наприклад, «*maszyna do pisania*» має стійке значення ‘після письмового приладдя’. Порівняно зі фразеологізмами, словосполучення менш ідіоматичні, а їхнє значення більш прозоре. Їх значення можна легко розкласти на окремі мовні компоненти. Хоча фразеологічні сполучення можуть здаватися менш *фіксованими*, ніж фразеологічні одиниці, але все ж часто мають стабільне вживання та асоціюються з певною ситуацією або контекстом. Фразеологізми можуть відтворювати різні функціональні частини мови, такі як іменники «*maszyna do pisania*», прикметники «*kwaś siarkowy*» або словосполучення «*władza państwowa*». Вони збагачують мову, дозволяючи виражати складні поняття та емоції за допомогою стандартних виразів. Фразеологізми використовуються в найрізноманітніших мовних ситуаціях, від повсякденного спілкування до літературних творів, і відображають культурні, історичні та соціальні аспекти мови. (Lewicki, 2003)

Отже, словосполучення є важливою категорією в мовленні і знаходяться між одиницями речення та вільними синтаксичними групами. Вони сприяють виразності та точності представлення думок і понять у мовленні. «Фразеологія знакові величини» (Баран, Зимомря, Білоус, 2008).

Висновки до розділу 1

У розділі, присвяченому визначенню фразеології, було здійснено аналіз ролі і значення фразеологізмів у польській мові. Фразеологія відображає і збагачує культурні, історичні та соціальні аспекти національної мови і робить спілкування більш виразним. Фразеологія дозволяє глибше зрозуміти польський менталітет та сприйняття дійсності і водночас відтворює важливі аспекти культурного фольклору. Вона також відтворює важливі аспекти культурного фольклору. Фразеологізми є

невід'ємною частиною мови, доповнюють лексику і збільшують можливості мовної синонімії.

Вони також є важливим елементом комунікації, оскільки виконують різні функції в мовленнєвому акті, починаючи від експресії і закінчуючи описом. Вивчення фразеологізмів також виявляє зв'язок між мовними виразами та культурним контекстом, який відображає історичні, релігійні та соціальні аспекти суспільства. Фразеологізми є важливим компонентом мовних висловлювань і текстів і додають мовленню колориту та виразності. Фразеологізми роблять мову більш гнучким та ефективним засобом спілкування. Вивчення ідіоматичних одиниць розкриває багатогранність і різноманітність мовних виразів і допомагає глибше зрозуміти культурні особливості мовного фольклору.

Наведена вище класифікація фразеологічних одиниць розкриває різноманітність та структурні особливості цих мовних одиниць у сучасній польській мові. Зокрема, вони поділяються на словосполучення, іменникові, означальні звороти, дієслівні словосполучення, сталі словосполучення та стереотипні словосполучення.

Ці класифікації допомагають систематизувати ідіоми та виявити їхні структурні особливості. Вони також відображають широкий спектр функцій, експресивних і комунікативних, які одиниці речення виконують у мовленні і є невід'ємною частиною сучасної польської мови.

РОЗДІЛ 2

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АНТРОПОЛОГІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ПОЛЬСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

2.1. Джерела фразеології сучасної польської мови

Фразеологія є однією з найцікавіших і найбагатших складових будь-якої мови, яка відображає культурну спадщину та менталітет народу. Фразеологізми відіграють важливу роль у сучасній польській мові, і багато з них є невід'ємною частиною спілкування та вираження думок. Розуміння джерел та походження фразеологізмів допомагає краще зрозуміти культурне тло та історичні події, які стали основою для їх створення.

Переважна більшість польських фразеологізмів постала на ґрунті польської мови. Фразеологізми походять:

– *Зі спостережень над поведінкою людей і тварин.* Фразеологізми часто виникають внаслідок роздумів про певні аспекти поведінки людей чи тварин, спостережень за природою чи різноманітним соціальним звичаїв або ж фразеологізми можуть виникати внаслідок імітації звуків, які видають люди і тварини. Деякі фрази пов'язані з природою, навколишнім середовищем або природними явищами: «*ktoś siedzi z założonymi rękami*» ‘людина не діє або не робить жодних спроб утруднити або вирішити ситуацію’, «*ktoś dźwiga coś na swoich barkach*» ‘хтось бере на себе відповідальність за щось або намагається вирішити проблему самостійно’, «*ktoś położył uszy po sobie*» ‘людина відмовляється слухати поради або думки інших, зазвичай з негативними наслідками’;

– *Зі спостережень над довкіллям.* Фразеологізми часто виникають зі спостережень за природою, навколишнім середовищем і повсякденним життям: «*coś leży odłogiem*» ‘щось, що не використовується або не вирішується, залишається без діяльності’, «*fala czegoś opada*» ‘інтенсивний або емоційний стан послаблюється або

припиняється», «jak piorun z jasnego nieba» ‘щось дуже несподіване або раптове’; «cicha woda brzegi rwie» ‘непомітні або тихі дії можуть мати серйозні наслідки’;

– *З суспільно-побутових звичаїв.* Фразеологізми можуть відображати соціальні звичаї, традиції та загальноприйняті поняття: «ktoś zdobywa ostrogі» ‘хтось здобуває визнання або досягає успіху’, «ktoś kruszy kopie o coś» ‘хтось витрачає зайвий (займається марними справами)’, «ktoś wysadził kogoś z siodła» ‘хтось рішуче виганяє когось з певної позиції або влади’, «ktoś rzuca komuś rękawiczkę» ‘хтось викликає когось на бій’; «ktoś plecie jak Piekarski na mękach» ‘хтось говорить надмірно або надокучливо’, «ktoś drze z kogoś pasy» ‘хтось негавтино критикує’, «ktoś stoi pod pręgierzem» ‘хтось опинився в несприятливому положенні’, «wet za wet, z nawiązką» ‘відплата за образу або ушкодження’, «ktoś posyruje głowę poriołem» ‘хтось виражає сильне жаління або покаяння за щось’, «ktoś bije się w piersi» ‘хтось виявляє надмірну самовпевненість або самолюбство’, «ktoś podał komuś czarną polewkę» ‘хтось образив чи підставив когось’. («Słownik frazeologiczny języka polskiego», Skorupka, 1967–1968)

– *Фразеологізми, які походять із літературних, історичних, релігійних творів, анекдотів, легенд.* Фразеологізми можуть базуватися на образах, сюжетах або цитатах з літературних творів, таких як вірші, романи чи п'єси. Автори часто використовують виразні образи у своїх творах, які потім можна популяризувати як розмовну мову. Фразеологізми, які пов'язані з історичними подіями, фактами чи постатями, важливими для певного народу чи культури. Фразеологізми, можуть формуватися під впливом релігійних текстів, священних книг чи релігійних ритуалів. Релігійні образи та метафори часто використовують для вираження складних понять і моральних ідей: kości zostały rzucone, szkoda czasu i atlasu, pięta Achillesa, arka Noego, nic to (з роману Сенкевича), kraina miodem i mlekiem płynąca, kroś chodzi jak błędna owcy; «Raz kozie śmierć» (з твору Вишневського); «Gdzie diabeł nie może, tam babę pošle» (з твору Шульця);

– *З грецької та римської міфології.* Фразеологізми можуть походити від використання образів чи персонажів грецької або римської міфології для вираження певної ідеї чи концепції. Деякі ідіоми засновані на легендах або подіях грецької чи римської міфології, тоді як інші походять безпосередньо від міфологічних імен або термінів і використовуються для опису певних характеристик або явищ: *syzyfowa praca, męki Tantalą, stajnia Augiasza, puszka Pandory; między Scyllą a Carybdą; pyrrusowe zwycięstwo, węzeł gordyjski, ktoś przekracza Rubikon.*

– *З власної, польської літератури.* Польська література багата на характерні образи та персонажі, які стають основою речень. Автори часто створюють яскраві образи, які стають популярними в розмовній мові. Ідіоматичні вирази іноді створюються як відображення подій або історій у польській літературі. Автори часто використовують метафори та порівняння для вираження складних та абстрактних ідей : *coś trafia pod strzechy, smuga cienia, ktoś coś między bajki włoży* і т.д.

– *Фразеологізми, які походять із прислів'їв.* Деякі прислів'я можна використовувати як базовий елемент для утворення фразеологічної одиниці, розширюючи їхнє значення або використовуючи в певному контексті. Деякі прислів'я можна використовувати в алегоричному або символічному значенні, що створює основу для їх ідіоматичного використання. Деякі прислів'я можуть трансформуватися в метафори, що використовуються для вираження певної ідеї або ситуації: *ktoś pod kimś dołki kopie, coś wychodzi komuś na dobre, woda na czyjś młyn, stary wróbel, gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść* (автор Ян Кот)

– *Фразеологізми, що походять із міфології, світової літератури, давньої історії, біблеїзми.* Фразеологізми можуть виникати на основі використання образів та персонажів міфологічних систем, таких як грецька, римська та скандинавська міфологія. Ідіоматичні одиниці іноді пов'язані з цитатами або образами з відомих літературних творів та авторів з усього світу. Деякі ідіоми походять від історичних подій або видатних постатей давньої історії. Фразеологізми також можуть походити

від біблійних текстів або образів, що використовуються для вираження моральних, релігійних чи культурних ідей : Achillesowa pięta (походить з грецької міфології); Prometejski czyn (походить з давньогрецької міфології); Dekalog (походить зі Старого Заповіту); Nie samym chlebem człowiek żyje (з Біблії); Męki Tantala (походить з давньогрецької міфології)

– *Запозичення з інших мов.* Фразеологізми могли бути запозичені з мов сусідніх країн і культур через історичні контакти, торгівлю, політичні та культурні обміни. Фразеологізми можуть бути запозичені з мов, які мають значний мовний вплив на польську мову. Фразеологізми також можуть бути запозичені з мов, які мають значний мовний вплив на польську мову. Фразеологізми можуть бути запозичені з інших мов через засоби масової інформації, літературу, фільми, інтернет тощо завдяки глобалізації та культурному обміну: sensu stricto, ad hoc; або скалькувала, наприклад, із французької: punkt widzenia ‘точка зору’, krzyk mody ‘крик моди’, gwoździł sezonu ‘головна подія сезону; центральна подія сезону’, ktoś postawił kropkę nad i ‘хтось поставив крапки над і’; з німецької: w pierwszym rzędzie ‘в першу чергу; на перший погляд’, jako taki ‘як такий; який він є’, ktoś wysiłga wniosek ‘хтось робить висновок’, tu jest pies pogrzebany ‘тут справа сумна; тут проблема’; з української: działać jak mucha w smole ‘бути прикутим до чогось; мати труднощі в руху’, mieć coś na karku ‘бути в гострій ситуації або під наглядом’, być jak paw w kurniku ‘бути невловимим або незручним у певній ситуації’, gdzie diabeł nie może, tam babę pośle ‘у важкій ситуації виявиться кожен, навіть той, хто здається непридатним’.

Джерелом загальномовної польської фразеології стали запозичення із мови професійних груп, субкультур. Вирази, що походять з мови спеціалізованих груп або субкультур, часто походять від специфічної лексики та термінології, що використовується цими групами. Такі вирази можуть стосуватися конкретних дій, предметів, ситуацій або культурних особливостей цих груп. Варшавського походження є, скажімо фразеологізми: poczta pantoflowa, sezon ogórkowy, do bani,

do kitu, ktoś ma nosa і т.д. Наприклад, із мови спортсменів: ktoś odpadł, wysiódł w przedbiegach, ktoś łapie drugi oddech. Із мови мисливців: ktoś goni piótkę, coś puszcza farbę і т. д.

Фразеологізми виконують у мові дві основні функції: доповнюють у мові словниковий склад і примножують синонімічні лексичні засоби. Фразеологізми поповнюють словниковий запас мови, додаючи нові вирази та ідіоми, які використовуються для передачі певних ідей, ситуацій та емоцій. Ідіоматичні звороти доповнюють мову різними способами і роблять її більш виразною та точною. Фразеологізми також можуть існувати як синоніми до інших виразів чи ідіом, що дає змогу урізноманітнити вираження тієї самої ідеї чи поняття. Вони можуть мати схожі або близькі значення, але використовуватися в різних контекстах і з різним стилістичним забарвленням.

2.2 Аналіз антропологічних фразеологізмів у польській і українській мовах

Фразеологічний склад мови яскраво засвідчує, що ті самі факти, явища поведінка можуть по-різному описуватись різними мовами. Наприклад, поляки про втечу висловлюються: *ktoś bierze nigi za pas*, а німецький відповідник – бере ноги в руки, у англійців – показує п'яти (пор., українське накивати п'ятами); у французів – бере ноги на плечі.

Антропологічні вирази в кожній мові можуть відрізнитися через відмінності в менталітеті та історичних традиціях. Наприклад, вирази, що відображають національну ідентичність і культурні традиції, можуть бути специфічними для кожної мови. Антропологічні фразеологізми відображають аспекти людського життя, характеристики, звички, якості та особисті взаємодії. Вони часто ґрунтуються на спостереженнях за людською природою та стосунками. Польські та українські антропологічні вирази можуть мати схожі значення та поняття, але водночас відрізнитися за структурою та семантикою. Наприклад, у польській мові

використовується вираз «*tam duzo na glowie*», що буквально означає ‘у мене багато клопотів’, а в українській – аналогічний вираз ‘у мене багато клопотів на плечах’. Однак обидва вирази використовуються для позначення ситуацій, коли в людини багато проблем або справ. «Фразеологія знакові величини» (Баран, Зимомря, Білоус, 2008).

Таким чином, хоча польські та українські антропологічні вирази можуть мати схожі значення, їхня форма та контекстуальне використання можуть відрізнитися через мовні традиції та культурні особливості. Українські фрази часто ґрунтуються на віддзеркаленні національних традицій, фольклору та історичних подій, тоді як польські фрази демонструють вплив католицької та єврейської культури та мають багатший словниковий запас. Ці відмінності відображають різні аспекти та ідіосинкразії, зумовлені історичними, культурними та соціальними умовами, в яких розвивалася і входила в ужиток кожна мова.

Завдяки аналізу фразеологізмів можна висвітлити багато аспектів, закріпленої в мові картини світу. Вже навіть на перший погляд видно, що центром і мірою світу є людина. У розмовній фразеології антропоцентризм, властивий мові, відчутний ще сильніше. Антропоцентричний підхід до ідіології має на меті розкрити семантичну структуру ідіоматичних одиниць крізь призму людського досвіду, звичок, культурних і соціальних характеристик. Цей підхід зосереджується на тому, як людські спостереження, досвід і взаємодія формують мовні вирази, що використовуються як одиниці вираження. У польському та українському контекстах він допомагає виявити особливості духовності, культурних та історичних традицій, відображених у структурі ідіом. Наприклад, ідіоматичні одиниці, пов'язані зі спостереженнями за природою, традиціями, релігією та історичними подіями, відображають особливості менталітету та самобутності кожної країни.

Порівняльний аналіз польської та української ідіоматики дозволяє виявити схожість та відмінні риси у світогляді, цінностях, традиціях та формах самовираження. Вивчення антропоцентричних підходів у контексті ідіоматики

розширює наше розуміння взаємозв'язку між мовою, культурою та суспільством. Більшість із фразеологізмів безпосередньо стосуються людей. Найчастотнішими, за даними науковців, є групи фразеологізмів, що називають почуття, мовлення, смерть. А рисами, яких найчастіше стосуються фразеологізми є розум/глупота. (Lewicki, 2003)

Антропоцентризм у лексичній побудові фразеологічних одиниць проявляється у використанні назв частин людського тіла як образів і символів, що відображають людські характеристики, риси, стани та поведінку. Такий лексичний вибір відображає першочергове значення, яке надається людині в процесі творення ідіоматичних одиниць, і виражає погляд на світ крізь призму власного тіла та його функцій. Це свідчить про те, що люди посідають центральне місце в їхньому світогляді та виступають основним джерелом метафор і образів у мовленні. Фразеологія, що ґрунтується на концепції, орієнтованій на людину, не тільки відображає культурні та психологічні особливості суспільства, а й допомагає людям розуміти та взаємодіяти одне з одним через загальні мовні конструкції, які відображають спільні людські переживання та почуття.

Такі вирази можуть виникати на основі психологічних, фізіологічних або культурних особливостей і відображати взаємозв'язок між мовою і тілом у вираженні людських переживань та емоцій. Наприклад, вираз "кров застигає в жилах" використовує фізіологічні образи людини для відображення стану страху або жаху. «Фразеологія знакові величини» (Баран, Зимомря, Білоус, 2008).

Цей аспект антропоцентризму припускає, що мова відображає тісний зв'язок між тілом людини та її емоційними і психологічними станами, і що люди використовують тіло як основне джерело образів і символізму в мові. У цьому розділі курсової роботи ми здійснимо порівняльний аналіз – за структурою і семантикою польських і українських фразеологізмів із лексемами – назвами частин тіла.

Фразеологізми, на позначення частин тіла:

Ktoś ma mleko pod nosem – ‘хтось ще дуже недосвідчений’ – У когось молоко під носом/ У когось гречка в роті.

Ktoś strzepli sobie język – ‘Хтось розмовляє необдуманно’, ‘Хтось нестримно говорить’, хтось ляпає язиком.

Pod ręką – ‘дуже близько’ – під рукою.

Pod nosem – ‘на видному місці’ – під носом.

Na karku – ‘мусити щось/когось забезпечувати’ – на шиї.

Jak ręką odjął – ‘зробив полегшення’ – як рукою відняв.

W oczach – ‘на виду’ – на очах.

Od ręki – ‘негайно’ – в українській мові немає, від руки – омонім, що означає написати рукою, а не на машинці чи на комп’ютері.

Można policzyć na palcach jednej ręki – ‘чогось дуже мало’ – Можна порахувати на пальцях однієї руки.

Ktoś ma czegoś po dziurki w nosie – ‘комусь щось набридло’ – щось сидить у печінках.

Sam jak palec – ‘одинокий’ – сам, як палець.

Coś stoi na głowie – щось стоїть догори ногами.

Coś postawione na głowie – ‘щось є зовсім навпаки’ – щось стоїть догори ногами.

Coś ma ręce i nogi – ‘таке, як треба’ – еквівалент в українській мові відсутній.

Wielkie oczy robić – ‘бути здивованим або настраханим’ – робити великі очі.

Kręcić nosem – ‘виражати несхвалення’ – крутити носом.

Jak na dłoni – ‘дуже добре, чітко, виразно’ – як на долоні.

Trzymać język za zębami (na wodzy, na uwięzi) – ‘мовчати’ – тримати язик (язика) за зубами.

Mieć głowę na karku – ‘бути розумним’ – мати голову на плечах.

Złote ręce – ‘мати великі здібності, майстерність, умілість’ – золоті руки.

Wieszać nos – ‘бути у відчаї, журитися, засмучуватися’ – вішати носа.

Ciężka ręka – ‘хтось може дуже боляче вдарити’ – важка рука.

Zwalić z nóg – Звалитись з ніг/ Бути дуже втомленим.

Wiercić komuś dziurę w brzuchu – ‘безперервно і надокучливо повторювати одне і те саме, постійно нагадувати і просити когось про що-небудь’ – свердлити голову

Wodzić za nos – ‘обдурювати’ – водити за ніс.

Przytrzeć (utrzeć) komuś nosa – ‘провчити (покарати); перевершити кого-небудь у чомусь’ – втерти носа комусь.

Wścibiać nosa – ‘втручатись у що-небудь (у чужі справи)’ – сунути свого носа.

Świta w głowie – ‘у чийсь голові з’являється слухна думка’ – роз’яснюється в голові.

Machnąć ręką – ‘перестати сподіватися на щось (втратити віру)’ – махнути рукою.

Drzeć gardło – ‘дуже голосно кричати’ – дерти горло.

(Coś) poszło (komuś) w pięty – ‘раптово комусь стало страшно’ – душа в п’яти втекла.

Cienki jak włos – ‘щось дуже тонке’ – тонкий, як волос.

Być (znaleźć się) w dobrych rękach – ‘перебувати під опікою когось відповідального, у повній безпеці, там, де ніщо не загрожує’ – бути в надійних руках.

Komuś woda sodowa uderzyła do głowy – ‘хтось став зарозумілий, неадекватний’ – комусь щось стрільнуло в голову.

Pluć sobie w brodę – ‘жалкувати про втрачену нагоду’ – кусати (собі) лікті.

Pod bokiem – ‘поруч’ – під боком.

Фразеологізми, які описують людину (відчуття, поведінку, дії):

Coś leży komuś na wątrobie – ‘когось щось обтяжує’ – мати камінь на душі.

Ktoś ma więcej długów niż włosów na głowie – ‘мати фінансові проблеми’ – у когось більше боргів, чим волосся на голові

Czyste jak łąza – ‘бути невинним, бездоганим’ – чистий, як сльоза.

Wyglądać jak zmokła kura – ‘мати неохайний вигляд’ – виглядати, як (наче, ніби) мокра курка.

Mieć wilczy apetyt – ‘бути голодним’ – мати вовчий апетит

Chodząca encyklopedia – ‘хтось дуже розумний’ – ходяча енциклопедія.

Chudy jak patyk – ‘страшенно худий’ – худий як тріска (як скіпка, як швайка, як дошка).

Czuć się (poczuć się) jak ryba w wodzie – ‘впевнено, дуже добре себе почувати в чомусь’ – почувати себе, як риба у воді.

Być nie w sosie – ‘не найкраще себе почувати’ – бути не у формі.

Być w proszku – ‘бути абсолютно не готовим до чогось’ – і кіт не валявся

Фразеологізми, які пов’язані з природними явищами:

Cisza przed burzą – ‘період бездіяльності та спокою, за яким слідує період тривоги і напруги’ – Затишшя перед бурею

Burza w szklance wody – ‘щось незначне розглядається, як дуже серйозна ситуація’ – Буря в склянці води.

Pada śnieg jak syriący cukier – Сніг іде, як цукор сипучий.

Pada deszcz, jakby nie było jutra - ‘ситуація може бути на стільки серйозною, що завтра може і не настати’ – Ллє, як буде завтра не бути. («Słownik frazeologiczny języka polskiego», Skorupka, 1967-1968)

Висновки до розділу 2

Виходячи з вище викладеного матеріалу, можна зробити висновок, що джерелами сучасних польських фразеологізмів є історичні події, традиції та культурні практики, ці звороти дають змогу виражати ідеї, почуття та думки в такий

спосіб, що має глибокий культурний зв'язок і відображає особливості польського народу та його історії.

Висновки про джерела сучасних польських фразеологізмів. Більшість польських фразеологічних зворотів сформувалися на основі спостережень за різними аспектами життя і природи, а також відображають суспільні звичаї і традиції.

Специфіка вживання: фразеологічна одиниця є не лише частиною мовного вираження, але й невід'ємною частиною культурного контексту. Вона має не лише лінгвістичні, але й культурно-історичні конотації, які необхідно враховувати при її використанні.

Багато польських фразеологізмів походять з літературних творів, історичних подій та релігійних текстів. Вони базуються на образах, цитатах та історіях, що використовуються в цих контекстах. Також ф.о. походять з грецької та римської міфології та світової літератури. Образи та персонажі з міфів і літературних творів лягли в їхню основу. Деякі вирази засновані на *прислів'ях та ідіомах*, які відображають народну мудрість і життєвий досвід. Є також запозичені з інших мов у процесі культурного та мовного обміну. Вони використовуються для вираження певних ідей або концепцій.

Порівняльний аналіз антропологічних виразів у польській та українській мовах виявляє певні відмінності та схожість у способах їхнього вираження. Фразеологічні одиниці, що відображають характеристики людей та їхню взаємодію, відображають культурні та історичні особливості кожної мови.

Різними за формою ми виявили такі антропологічні фразеологізми:

Ktoś strzępi sobie język – ‘хтось розмовляє необдуманно’, ‘хтось нестримно говорить’ – хтось ляпає язиком.

Chudy jak patyk – ‘страшенно худий’ – худий як тріска (як скіпка, як швайка, як дошка).

Rzucić grochem o ścianę – ‘марно витратити час або зусилля на щось малоефективне’ – бити головою об стіну.

Антропоцентричні фразеологізми демонструють, як мова відображає людський досвід і взаємозв'язок між тілом та емоційними і психологічними станами.

ВИСНОВКИ

Фразеологічний склад мови є складним і багатограним об'єктом вивчення, важливість якого залишається незмінною навіть після проведення значної кількості досліджень. Під час написання було поглиблено загальні знання з фразеології та здійснено порівняльний аналіз антропоцентричних фразеологізмів польської та української мов. Для досягнення поставленої мети було використано структурно-семантичний, етимологічний та зіставний методи дослідження. Результати дослідження поглиблюють теоретичні знання з фразеології, які можуть бути використані в лексикографії, теорії перекладу та викладанні польської мови.

У роботі було здійснено такі завдання:

1. Розглянуто поняття фразеологізму та його розуміння в сучасній польській лінгвістиці. Проаналізовано функції фразеологічних одиниць, включаючи експресію, комунікацію, колір, структуру, розпізнавання та ідентифікацію. Підкреслено важливість фразеологічних одиниць у мові та їхній внесок у лексичну систему мови. Також зазначено, що фразеологічні одиниці відрізняються від прислів'їв тим, що вони не є самостійними текстами, а являють собою компоненти речень або текстів. Також звертається увага на синтаксичну функцію фразеологічних одиниць, тобто їхню роль у побудові речень і висловлювань.
2. Здійснено класифікацію фразеологічних одиниць відповідно до їхньої синтаксичної функції. Розглянуто різні фразеологічні одиниці, які виконують функції речень. Кожен тип проілюстровано прикладами та визначено його специфіку в мовленні. Пояснено семантичну вмотивованість фразеологічних одиниць. Наведено приклади фразеологічних одиниць, що ґрунтуються на метафорі та метонімії, і пояснено їхню роль у мовленні.
3. Описано походження фразеологізмів у сучасній польській мові і пояснено, що багато фразеологізмів виникли на основі спостережень за поведінкою

людей і тварин, спостережень за навколишнім середовищем і соціальних умовностей. Наводяться приклади кожної групи фразеологізмів і пояснюються їхні значення. Зазначається, що фразеологізми можуть мати найрізноманітніші джерела, включно з літературними творами, історичними подіями, релігійними текстами, міфами, мовою професійних груп і субкультур, а також запозиченнями з інших мов. Наводяться приклади фразеологічних одиниць з кожного джерела та пояснюються їхні значення.

4. Зіставлено низку антропологічних фразеологізмів у польській та українській мовах. Антропологічні фразеологізми відображають різні аспекти життя людини, її особливості, звичаї та особисту взаємодію. Фразеологічні одиниці відображають також національну ідентичність, культурні традиції та історичні особливості. Виявлено відмінності між польськими та українськими фразеологічними одиницями, які можна віднести до мовних традицій та культурних особливостей. Також зазначено, що фразеологічні одиниці з фізичною образністю використовуються для вираження людських переживань, емоцій та психологічних станів. Були наведені приклади кожної групи фразеологізмів і здійснено пояснення.

Фразеологічні одиниці в сучасній польській мові не тільки відіграють важливу роль у виразності й точності, а й відображають культурну спадщину та менталітет народу. Крім того, вивчення фразеологізмів сприяє глибшому пізнанню мовних систем та їхнього використання в різних комунікативних контекстах. Такий підхід до вивчення фразеологізмів допомагає глибше зрозуміти польську мову та покращити свої мовні навички.

ADNOTACJA

Badanie frazeologii jest interesującym i ciągle aktualnym zadaniem. Analiza jednostek frazeologicznych języka ukraińskiego i polskiego pomaga ujawnić wspólność i różnorodność narodowych obrazów świata, a także podkreślić znaczenie dziedzictwa językowego jako środka zachowania i przekazywania doświadczenia kulturowego.

W pracy niniejszej napisano o pojęciu frazeologizmu i jego rozumieniu we współczesnym językoznawstwie polskim. Przeanalizowano funkcje jednostek frazeologicznych: ekspresywną, komunikacyjną, kolorystyczną, strukturalną, rozpoznawczą i identyfikacyjną. Podkreślono znaczenie związków frazeologicznych w języku i ich rolę w systemie leksykalnym języka. Zauważa się również, że jednostki frazeologiczne różnią się od przysłówków tym, że nie są samodzielnymi tekstami, tylko składnikami zdań lub tekstów. Rozpatrzono funkcje składniowe jednostek frazeologicznych, ich rolę w budowie zdań i wypowiedzeń.

Ustalono pochodzenie frazeologizmów we współczesnej polszczyźnie i wyjaśniono, że wiele jednostek frazeologicznych powstało w wyniku obserwacji nad zachowaniem ludzi i zwierząt, środowiskiem i konwencjami społecznymi. Podano przykłady każdej grupy frazeologizmów i wyjaśniono ich znaczenie. Zauważono, że frazeologizmy mają różne źródła, w tym dzieła literackie, wydarzenia historyczne, teksty religijne, mity, język grup zawodowych i subkultur, a także zapożyczenia z innych języków. Podano przykłady jednostek frazeologicznych z każdego źródła.

Przeprowadzono analizę porównawczą frazeologii antropologicznej w języku ukraińskim i polskim. Frazeologia, jako integralna część języka, odzwierciedla najgłębsze aspekty charakteru narodowego, postrzegania i wartości. Ich analiza pozwala lepiej ujawnić unikalne cechy każdej kultury, co pomaga pogłębić wzajemne zrozumienie między narodami oraz wspierać pozytywną interakcję i tolerancję. W pracy przeanalizowano takie aspekty, jak semantyka, struktura i cechy składniowe jednostek frazeologicznych. Badanie mieści ilustracyjne przykłady z obu języków.

Słowa kluczowe: frazeologia, jednostki frazeologiczne, funkcja składniowa, pochodzenie jednostek frazeologicznych, frazeologia antropologiczna, dziedzictwo kulturowe.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран Я., Зимомря М. (1999). *Загальні теоретичні основи фразеології*. Ужгород.
2. Баран Я., Зимомря М., Білоус О. (2008). *Фразеологія: знакові величини*. Видавництво: «Нова книга».
3. Скрипник, Л., Паламарчук Л. (1973). *Фразеологія української мови*. Київ.
4. Скрипник Л. (1973). *Фразеологія української мови*. Київ.
5. Bała, S. (1978). *Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności językowej w zakresie*. Poznań.
6. Krawczyk – Tyrpa, A. (1987). *Frazeologia somatyczna w garach polskich. Związki frazeologiczne o znaczeniach motywowanych cechami części ciała*. Wrocław.
7. Krzyżanowski, J., Świrko S. (1969 – 1978). *Nowa księga przysłów polskich i wyrażen przysłowiowych*. Warszawa.
8. Lewicki Andrzej-Maria (2003). *Studia z teorii frazeologii*. Łask.
9. Lewicki Andrzej Maria, Pajdzińska A., Rejakowa B. (1987). *Z zagadnień frazeologii. Problemy leksykograficzne*. Warszawa.
10. Müldner-Nieckowski P. (2003). *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego. Świat Książki*. Warszawa.
11. Pajdzińska Anna (1988). *Związki frazeologiczne nazywające akt mowy. Semantyka i składnia*. Lublin.
12. Piasecka, A., Tulina-Blumental, I. (2016). *Polsko-ukraiński słownik frazeologiczny*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
13. Skorupka. S. (1967 - 1968). *Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa.
14. Szary L. (2021). *Ilustrowany słownik frazeologiczny*. Wydawnictwo Greg.
15. Szerszunowicz J., Frąckiewicz Małgorzata K., Awramiuk E. (2017). *Frazeologia w kształceniu językowym*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.